

РЕЦЕНЗІЯ

професора кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
доктора юридичних наук, професора **ГУЛАК Олени Василівни**
на дисертацію **КІДАЛОВОЇ Наталії Олександрівни** на тему:
«Публічний контроль за стратегічними об'єктами державної власності»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність обраної теми. Дисертаційне дослідження Н. О. Кідалової є новим та, без жодного сумніву, актуальним. Підтвердженням виступає те, що авторка вперше робить спробу комплексного дослідження публічного контролю за стратегічними об'єктами державної власності. Важливість цього питання обумовлена як на теоретичному рівні наукового знання, так і на практичному рівні – насамперед, необхідністю удосконалення і розвитку ефективного публічного контролю за державними підприємствами стратегічного значення, вирішення проблем управління за цими підприємства, та необхідністю правової регламентації елементів системи публічного контролю за стратегічними об'єктами державної власності. Особливої ваги тематиці додає сучасна безпекова ситуація та глобальні виклики і загрози, в тому числі в економічній, військовій, інформаційній та екологічній сферах, це все свідчить про необхідність створення комплексної системи захисту стратегічних об'єктів державної власності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Через відсутність спеціальних теоретичних розробок з проблем публічного контролю за стратегічними об'єктами державної власності, дисертація значною мірою є пошуковою і новаторською. Усі наукові положення, висновки та рекомендації достатньою мірою обґрунтовані, підкріплені теоретичними положеннями, нормативно-правовою базою, статистичними даними. Вони відповідають меті та завданням роботи, що забезпечується вдалим обранням для дослідження методів. Усі ці методи були використані комплексно. Імпонує вміння авторки підібрати правильну методологію, зокрема серед іншого Н. О. Кідалова використовує загальнонаукові, так і конкретні наукові методи пізнання, а саме: методи юридичного термінознавства були застосовані для дослідження понятійного апарату (підрозділи 1.1, 1.2); формально-логічний метод було використано при дослідженні публічного контролю при визначенні критеріїв та формуванню переліків об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави (підрозділи 1.3, 2.1, 2.2); за допомогою лінгвістичного підходу та формально-юридичного методу було визначено понятійний апарат контролю за стратегічними об'єктами державної власності. Досліджено правовий потенціал понять: «контроль», «публічний контроль», «державний контроль», «громадський контроль», «міжнародний контроль». Розроблено авторське визначення поняття: «публічний контроль

за стратегічними об'єктами державної власності» (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3); структурно-функціональний метод сприяв формулюванню моделі системних компонентів захисту стратегічних об'єктів державної власності (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3); порівняльно-правовий метод було використано при дослідженні міжнародного досвіду та пошуку шляхів вдосконалення публічного контролю за стратегічними об'єктами державної власності (підрозділи 3.1, 3.2).

Мета дисертаційного дослідження полягає у комплексному дослідженні теоретико-методологічних засад та організації публічного контролю за стратегічними об'єктами державної власності, створення державної системи захисту цих об'єктів і формування новітніх підходів до ефективного публічного регулювання.

Структура дисертації дозволила авторці повною мірою охопити предмет наукового дослідження. Сама робота в цілому справляє позитивне враження, що свідчить про системне і повне опрацювання проблеми і високий рівень наукової підготовки авторки.

Вступ містить всі складові, рекомендовані чинним законодавством України, зокрема: обґрунтування актуальності проблеми дисертації; зазначення зв'язку роботи з науковими програмами, планами, темами; формування мети, завдань дослідження; визначення об'єкту, предмету та методів дослідження; визначення науково-теоретичного підґрунтя для виконання дисертації та нормативну базу наукового дослідження; окреслення практичного значення висновків та положень дисертації; перелік наукових конференцій, де були апробовані основні положення роботи.

У **першому розділі** «Загальні засади публічного контролю за стратегічними об'єктами державної власності» розкрито сутність та особливості публічного контролю за стратегічними об'єктами державної власності, з'ясовано правову природу стратегічних об'єктів державної власності, а саме визначено їх поняття, види та особливості статусу та проведено аналіз нормативно-правових актів України щодо регулювання публічного контролю за стратегічними об'єктами державної власності.

У **другому розділі** «Публічний контроль при віднесенні об'єктів державної власності до стратегічних» авторкою розкрито зміст публічного контролю при визначенні критеріїв віднесення об'єктів державної власності до стратегічних, розглянуто зміст публічного контролю при визначенні критеріїв віднесення об'єктів державної власності до стратегічних, розглянуто спеціальні адміністративно-правові норми при формуванні переліку об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення та з'ясовано взаємодію суб'єктів, що здійснюють публічний контроль за стратегічними об'єктами державної власності.

У **третьому розділі** дисертації авторкою проаналізовано міжнародний досвід публічного контролю за стратегічними об'єктами державної власності з метою можливої імплементації міжнародно-правових норм у вітчизняне законодавство та виявлено існуючі

недоліки та запропоновано зміни до національного законодавства в сфері публічного контролю за стратегічними об'єктами державної власності.

Висновки сформульовані здобувачкою чітко й повно розкривають поставлені в роботі завдання та результати дослідження.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Практичне значення результатів наукового дослідження полягає в тому, що вони містять практичні рекомендації щодо удосконалення публічного контролю за стратегічними об'єктами державної власності та можуть бути використані у: науково-дослідній діяльності – як підґрунтя для подальшого вивчення проблем публічного контролю у цій сфері, у процесі підготовки дисертацій, монографій, аналітичних доповідей; правотворчій діяльності – як наукова основа удосконалення чинного адміністративного законодавства, модернізації підходів до шляхів застосування юридичного термінознавства для вдосконалення адміністративно-правового регулювання державної системи захисту стратегічних об'єктів державної власності та формування ієрархічної системи нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у сфері захисту стратегічних об'єктів державної власності; навчальному процесі – під час викладання дисципліни «Адміністративне право» та підготовки відповідних навчально-методичних матеріалів.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладено у 11 наукових публікаціях, з яких 5 статей у наукових фахових виданнях України, стаття у науковому виданні іншої держави, 6 тез наукових доповідей. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертаційного дослідження.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійною кваліфікаційною науковою працею із науково-обґрунтованими висновками та рекомендаціями, які подано авторкою для публічного захисту. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела. У роботі відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування.

Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертації щодо її змісту та оформлення:

1. У вступі (с. 23) та в тексті дисертації (с. 108) авторка пропонує при прийнятті класифікатора державного майна стратегічних об'єктів державної власності та при визначенні критеріїв віднесення об'єктів державної власності до стратегічних, застосовувати громадський контроль у вигляді громадської ради, яка зможе в межах компетенції надавати рекомендації щодо удосконалення механізму управління даними об'єктами та проводити моніторинг використання державного майна. Цілком погоджуємося з думкою авторки,

що даний контроль лише покращить роботу таких державних господарства, однак з тексту дисертації не зрозумілим залишається питання механізму формування таких рад. Тому, на нашу думку, здобувачці варто було б також у роботі висвітлити механізм створення громадських рад та порядок відбору кандидатур у такі ради.

2. Цікавою є думка авторки при впровадженні механізму та процедури здійснення публічного контролю за стратегічними об'єктами державної власності застосовувати обов'язковий контроль на громадських слуханнях (с. 25; 40–45). Проте, для збільшення значимості даного дисертаційного дослідження, авторці варто було запропонувати порядок проведення таких громадських слухань, де визначити порядок ініціювання, підготовки та проведення таких громадських слухань.

3. У вступі (с. 25) та у тексті дисертації (с. 99–103) авторка виділяє основні, на її думку, критерії віднесення державних підприємств (організацій) до таких, що мають стратегічне значення для держави та за умови віднесення цих підприємств до стратегічних, на нормативно-правовому рівні, пропонується передбачити заборону виведення таких підприємств з державної власності. Проте, на нашу думку, заборона виведення таких підприємств з державної власності без оцінки критерій ефективності є доволі помилковою. Зокрема, сьогодні державні підприємства значно поступаються приватним за рівнем ефективності господарської діяльності, а мати збиткові державні підприємства для держави – це вагоме навантаження на державний бюджет. Тому, на нашу думку, для заборони виведення державних підприємств з державної власності повинні бути встановлені додаткові, вагомні критерії.

4. Також, варто відмітити, що здобувачка при аналізі нормативно-правових засад забезпечення публічного контролю за стратегічними об'єктами державної власності доволі вдало виокремила систему нормативно-правових актів різної юридичної сили у цій сфері (с. 68–80). Однак, враховуючи військову агресію та велику кількість знищених або пошкоджених стратегічних об'єктів державної власності, які за можливості потребують відновлення чи релокації, варто також було б провести аналіз чинних міжнародних договорів в частині підтримки державних підприємств для подальшого публічного контролю за використанням грошової та/або іншої допомоги наших міжнародних партнерів.

5. В частині розроблення класифікатора державного майна стратегічних об'єктів державної власності, який в тексті дисертаційного дослідження зазначається як «стратегічний класифікатор», авторка пропонує побудувати його за специфікою надання Фонду державного майна України повноваження здійснювати, серед інших суб'єктів, публічний контроль за використанням стратегічними об'єктами державної власності майна, яке перебуває на їх балансі та проводити інвентаризацію, ведення обліку такого майна стратегічних підприємств державної власності. Однак, виникає питання: «Чи не перенавантажить роботу

Фонду державного майна України проведення інвентаризації та ведення обліку державного майна стратегічних підприємств, які відповідно до власного статуту, підзвітні уповноваженому органу управління щодо контролю за державним майном?».

Водночас викладенні зауваження переважно мають дискусійний характер і суттєво не впливають на позитивну оцінку дисертації. Вони викликані інтересом до цього дослідження, новизною та актуальністю окреслених у дисертації питань і свідчать про творчий характер роботи та спроби вирішення теоретично складних і практично важливих проблем, що мають значення для юридичної науки.

Загальний висновок. Загальний аналіз роботи свідчить про самостійність і цілісність проведеного дослідження, його актуальність і науковий рівень, теоретичне й практичне значення. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в роботі, достатньо повно викладені в опублікованих здобувачкою наукових публікаціях. У дисертаційному дослідженні Н. О. Кідалової відсутні порушення академічної доброчесності.

Дисертація на тему: «Публічний контроль за стратегічними об'єктами державної власності» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 261 від 23 березня 2016 року (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), а її авторка Кідалова Наталія Олександрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право» галузі знань 08 «Право».

Рецензент

**Професор кафедри адміністративного
та фінансового права
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
доктор юридичних наук, професор**

Олена ГУЛАК